

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**De Rebus Iaponicis, Indicis, Et Pervanis Epistolæ
Recentiores**

Hay, John

Antverpiae, 1605

Exemplvm Litterarvm P. Francisci Rvssis Ex Castris Zamorini Septimo Id.
Martii 99.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61204](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61204)

randi, seque propenso studio & beneuolentia nostris opem larum promisit. Omnibus gentilibus & Mahometanis ad Christianam fidem conuersis & conuertendis licere dixit pristinis in Republica muneribus, dignitatibus, & facultatibus gaudere, & bonorum suorum hæredes instituere. Aream ad Ecclesias extruendas idoneam se daturum spondit, & omnibus ad eas confugiētibz immunitatem concessit.

Secundò promisit se prestiturum, vt Lusitani omnes, & quouis alii Christiani, qui ad ipsius terras casu aliquo in captiuitatem lapsi appulerint. Praefecto arcis aut quastori regio redantur.

Ultimò (quod magni momenti est) promisit, se nullo vnquam tempore permissurum, vt Christiani S. Thomæ, qui in ipsius terris habitant, Episcopum siue Prælaturum quemuis nisi a Summo Pontifice & a Rege Lusitaniæ missum agnoscant, ad sextum Calend. Aprilis, anno 1599.

His ita transactis, ad Residentiam suam nostri reuersi sunt: At tamen superstitie potentissimo hoste Cunale, nostris in illa gente optatum fructum ex labore capere non licebit. Ex his quæ dicta sunt, licet V. P. facile possit huius missionis Calecutanae rationem & statum omnem cognoscere, tamen quia oppugnationis, cuius modò memini, infausto successu res non nihil sunt perturbata; visum est hoc loco litteras P. Francisci Rosiis opponere, qui tempore conflictus Calecuti cum Zamorino erat.

EXEMPLVM LITTERARVM P. FRANCISCI
RVSSIS EX CASTRIS ZAMORINI SEPTIMO
Id. Martii 99.

GO V. R. iussu cum Zamorino in castris restiti scripsit enim V. R. Patres, qui Goa venerant, classi sufficere: me verò neque oppugnationi interesse, neque belli consiliis me immiscere volebat, quod sanè prestiti. Oppugnationis verò ratio fuit eiusmodi: Ludouicus Gamma classis maritimæ Præfectus, postquam exercitum, in quo mille & quingenti Lusitani numerabantur, in terras Ariori trans flumen Cunalis exposuerat, nauigia in pontis speciem colliganda curauit, atque hac arte pontibus triginta vno confectis, negotium dedit Ludouico de Sylua, Duci exercitus, viro fortissimo, vt cum trecentis militi-

militibus, totius exercitus flore, trajecto flumine oppugnationis principium daret. Ipse interim in castris substitit cum reliquis copiis, subsidio futurus, ubi opus esset. His ita constitutis, quarta vigilia nondum exacta, quinta feria ad quartum nonas Martias fluvium trajiciunt, & dato signo hostem in litore expectantem arripimè propellunt. Ex alia parte Nairū quinquaginta circiter milia cum aliis trecentis Lusitanis arce appropinquant. Zamorinus & Princeps parvulus, ac nonnulli Reguli & Dynasta, atque ego, ex edito & tuto loco pugnam inspectamus, incendiis formidabilem, & crebris tormentorum fulminibus latè lumē præbentibus Zamorinus cū collatis signis cominus iam pugnari videret, flexis genibus, & manibus iunctis, oculisque in cælum sublatis, atque obortis lacrymis Deum precabatur, ut opem ferret. Noluit per tela, per ignes in illo horribilo tormentorum boatu, & scintillantium globorum turbine, incredibili ausu hostiam confertos cuneos perumpentes, iam magis magisque præsidii portus appropinquant. At vnum illud infaustum & luctuosum accidit, quòd Ductor exercitus Lusitani, & quasi omen pugne, Ludovicus de Sylva, in ipso initio certaminis, sulphurei pulveris jaculo in capite ictus occubuit. Mortem eius socii, syndone involuto corpore, quoad poterant, alios cælare conabantur. Atque hoc pacto cum Cunale certamen iniuerunt. Ex hostibus occidit Curiamus, is, qui multos annos mare omne latrociniis infestum, nostris quasi imperium reddiderat, & multis nauibus Lusitanorum capsis opima spolia sæpe ex eis retulerat. Atque ad hunc diem semper lapsus etiam à nostris nonnunquam victus capi non poterat. Cecidit & huius pater Cutiacemus, & eiusdem consobrini, & Cunalis consobrini duo, & Curamuemus, qui superioribus diebus trirēmē à nostris ceperat; & alii multi Duces, & Principes vni, ipso Cunale perniciosiores. quin & ipse tribus vulneribus, nempe duobus punctim & vno cæsim, inflictis vix tandem evasit. Delubrum quod extra arcem erat, totum conflagrauit, & cum illo ædes quæ plurimæ. Ex Mahometanis trecenti, ex nostris quindecim in illa certamine ceciderunt, in his Frater quidam Capucius. Naves, quæ à parte Australi pugnam commiserant, sepibus quibusdam incensis Mahometanos nonnullos interfecerunt. At vallum securarum inopiæ rescindere non poterunt. Ex illis perierunt ceatrum cum Lusitanis quatuor. Nostris hac victoria potitis, divulgata est Ducis mors. Et iam sulphureus pulvis, & plumbeæ glandes, & tela nostros defecerant. Quæ subsidia, cū essent trans flumen à Deo petenda, frustra expectabantur. Nam vna & triginta scabie

colligatæ, (Almadias vocant) quibus nostri appulerant, à remige
 defertæ in medio flumine, temere fluctuantes, neutri parti vsu
 esse potuerunt. Quare Antonii Leiuæ Indiæ Antesignani famulus
 (ipse enim Antonius fortissimè dimicans, edita magna hostium
 strage, paulo antè ceciderat) receptui cecinit. At nostri vbi se vi-
 derunt Ducibus & signifero priuatos, nullo ordine, nulla militari
 disciplina, præpropere festinatione pedem referentes, abiectis ar-
 mis flumini se commiserunt. Atque ita Lusitani ducenti & sexa-
 ginta plus minùs sunt desiderari. P. Sebastianus Consalvus, & Fra-
 ter, quem socium habebat, euaserunt. At Frater dum inter cete-
 ros nauigio detrudendo incumbit, plumbea glante percussus
 est, & brachium dexterum confractum. Septuaginta sex Lusita-
 norum corpora in litus eiecta, sepultura mandauimus adiuuan-
 te optimo illo neophyto, qui occultus apud nos agit. Dici non
 potest, quanto hæc clades dolore Zamorinum & Naires affe-
 cerit. Iam antea & Zamorinus & viri Principes non nulli Lusita-
 nos monuerant, vt paulatim & lentè rem gererent, atque in-
 primis, vt multas biremes in flumine expeditas haberent, quibus
 milites commodè exponerent, & è prælio reuersus excipere tutò
 possent. Suaserunt etiam vehementer, ne soli, sed multis Nairum
 millibus in societatem adscitis, hostem aggredierentur: quod si
 fecissent, proculdubio multo maiora damna hostibus intulissent.
 At illi, vt ad se solos victoriæ laudem deriuarent, Nairum auxilia-
 res copias non curarunt. Ego met vidi non neminem ingemiscen-
 tē, quòd in hoc exercitu caput aspersum canis non videret. Zamo-
 rino diem pugnae constitutum noluerunt indicare, nec ex qua
 parte arcem essent oppugnaturi; quam rem ægerrimè tulit Rex,
 & infelicem pugnae successum huic vni culpæ tribuit, quòd ho-
 minem sibi fidelem fallere & omnia sibi tribuere voluerunt. Hæc
 dolorem auxit Rex Cocini, cui nos tantum tribuimus, qui Za-
 morinum per litteras monuit, ne nimium Lusitanis crederet.
 Huius congressus infelicem euentum voluit Deus signis quibus-
 dam prænotare. Triduo enim, haud scio an quatruiduo, antè pu-
 gnā, noctu à parte cæli quæ Cunalem respicit, descendit ful-
 gor triste rutilans omnibus conspicuus, qui totam classem per-
 currens, tandem (vt affirmant) supra triremem prætoriam eua-
 nuit. Pater item Theophilus, qui in hac residentia Calecutana
 mansurus, Cocino paulo antea venerat, postridie huius cladis
 mihi narrauit, quod sibi quatruiduo ante conflictum accidisse di-
 cebat, nimirum se de nocte in Prætoriana spiritum quendam re-
 pentè prætereuntem vidisse, & ipsum brachio apprehenso ita at-
 que loquens

Tom. ij.

D D d

loquens

loquentem audiuisse, Castigo te Deus; quibus verbis iram & irationem diuinam denuntiare visus est. Hic successus nostris tantum funestus, hostibus tantum terrorem incussit, ut occisorum corpora eo die sepelire nemo auderet: timebant enim ne nostri, reuocato exercitu, de integro in eos imperum facerent. At cum videbant, totam classem sublati velis litora deserere, timor & trepidatio omnis in nostrorum irrisionem versa est, nec immerito, enim biduum tantummodo in castris egissent, hostes, ut opinor, deditioem fecissent. Quare Praefectus raptim colligere vela & in altum vela facere coactus est. At ne epistola haec tota luctuosa sine aliquo doloris leuamine persistat, rem solatii plenam in fine subtexam. Regina, mater Principis, qui in Regno creditur successurus, colloquiis & exhortationibus nostrorum comora, se Christiana sacra suscepturam promisit: multum autem ad hanc rem momentum habet, quod illa cum Christiano occulto, cuius modum memini, sanguine coniuncta est. Reges item Tanoris & Chales nostros sacerdotes & Ecclesias in suis terris vehementer ceptant. Viderit. R. V. quid eis responderi velit. E. Cunale, 7. Idus Martias, anno 1599.

Non minori omnibus solatio fuit profectio, quam & zelo salutaris animarum & nostrorum suasu suscepit Dominus Alexius Menesius, Goæ Archiepiscopus, ad visitandos Christianos antiquos, a S. Thoma Apostolo propagatos, qui in Regione Malauarea loca montana obtinent. Huius visitationis occasio fuit eiusmodi. Postquam Angamalæ Archiepiscopus Abrahamus factis concessit, & Georgius Archidiaconus, iuxta consuetudinem antiquissimam, Ecclesiam pastorem carentem gubernandam suscepit, suspitio vehemens non leuibus de causis suborta est, eam Ecclesiam tandem ad Nestorianos pastores esse reuersuram. Nec deuitanter ipsos quidam Ecclesiastica dignitate pollens, & opibus affluens, qui reciperet se Babylonem profecturum, ut inde Archiepiscopum accerseret. Archiepiscopus vero Goanus, cui non modo tanquam Metropolitanus, sed etiam litteris Apostolicis iuribus competit administratio illius Ecclesiae sede vacante, Archidiaconum in obedientia sedis Apostolica vacillantem in officio continendi munus suscepit, ne videlicet in schisma laberetur. At Rectori Collegii Societatis terrae nouae seu Vaipicorae mandauit, ut Archidiacono litteras, quibus ipsum Archiepiscopus auctoritate Apostolica eius Ecclesiae gubernatorem renuntiabat, hac lege redderet, si ipse coram eodem Rectore fidei professionem solennem acciperet. Litteras Archidiaconus laetus accepit, & fidei professionem

ne festo se facturum promisit. Verum postea nec fidei protestationem coram Patre edere, nec gubernationem Ecclesie, tanquam ab Archiepiscopo sibi delatam, accipere voluit: quod ipse postea de consilio quorundam fecisse causabatur. Quare conciliatis antistitis tum Cocinensis Præfecti, tum aliorum secularium atque ecclesiasticorum, contentum celebrarunt Vaipini, quod vrbis senatores & Ecclesie Cathedralis presbyteros conuocarunt; exclusis tantummodo nostris, quos aiebant Archidiaconum nolle huic negotio interesse. In hoc conuentu Archidiaconum amplexantur, in manibus tenent, ac demulcent. Interim musicis instrumentis editur festæ lætitiæ signum; mox in cathedra sublimem statuant, vrbis Præfecto, atque Episcopi Cocinensis Vicario, (Episcopus quippe in Ceilano aberat, & hunc conuentum se absente factum postea reuersus moleste tulit) & reliquis omnibus in scamnis sedentibus. Assurgit deinde ecclesiasticus quidam inter primos, tanquam procurator idoneus Archidiaconi presentis, (vt ipe aiebat) profiteretur Archidiaconum non esse schismaticum, (vt boslan, inquit, aliqui putant) neque errorem vllum contra fidem catholicam tenere: fuisse enim diligenter ab se examinatum, atque nunc illuc venisse, vt fidei protestationem faceret. His dictis Archidiaconus procumbit in genua, & prælegente quodam fidei protestationem lingua Lustrana, cuius ne verbum quidem intelligat Archidiaconus, interrogatur, an illud totum credat, respondet Malauaricè, O, id est etiam. Atque hoc pacto tametsi gubernationem ab Archiepiscopo vel Apostolica auctoritate habere noluit, catholicus tamen, & Apostolicæ Sedi obediens, iudicatus & publicatus est.

Per eosdè ferè dies Cocinum agrotus appuli. Et ante omnia omnes neruos contendit, vt tum ipse Præfectus tum reliqui omnes errorem agnoscerent, in quem ceciderant, summi periculi plenū. Docuimus quàm perniciosum rei Christianæ foret; in ore omnium scophytorum, & antiquorum Christianorum, detrahere veræ ac solidæ doctrinæ, qua nostri a tot annis Christianos suæ fidei commissos imbuerant, excludendo eos à confesso publico, & a protestatione fidei ab Archidiacono faciendâ; idque inuito & contra præcipiente Archiepiscopo, qui eam protestationem in manu alicuius è nostris fieri iubebat. Ex alia parte quanti esset incommodi, quanti que in fide periculi, tam temere & præcipitanter conuolare, approbare, & publicare doctrinam Archidiaconi, quam ipse quasi de lacte Archiepiscopi abrahama à teneris annis imbiberat, hauseratque è libris Nestorianorum, quos

nostri tanto labore emendandos curabant, atque hoc pacto viâ & quasi compendium tradere ad introducendum & acceptandum Episcopum Babylonicum. Cocini Præfectus, vir nobilissimus, his monitis facile præbuit aures, factum excusans, ac professus, se non esse Theologum, at verò Theologorum & litteratorum consiliis adductum, conuentum illum indixisse. Reliqui resistere primùm, deinde prætexentes excusationes, alii alias: errorem tamen agnouerunt & ipsi & populus Cocinensis viâ uersus.

Quamquam hæc ita acta sunt, tamen quia constabat, aduersarios multa ad Archiepiscopum detulisse, quibus artificiosè Vaipinensem conuentum excusabant; instrumenta publica legitimis testibus approbrata, ad Proregem & Archiepiscopum missimus, ut utrique veritas innotesceret. Quoniam verò multum intererat, ignorantiam demere, qua Ecclesiastici illi & alii multi in hac re laborabant, (quod utrique magno Reipublicæ Christianæ detrimento futurum erat) dedi negotium Patri Rossi, ut re prius diligenter inquisita, & comperta, mihi ad quædam interrogata responderet, quæ nouem erant, quæ cum ipsis responsis multum huic negotio lucem attulerunt: è quibus duo tantum hic inferre placuit, quo liquidius constet, quâtopere Societati fauerit Deus, cum etiam ex ipsorum aduersariorum præsidis ei arma parauerit, quibus se defenderet.

Interrogatio. Quid responderit Archidiaconus, Vaipino discens, Cassanaribus (ita vocant Sacerdotes) & Christianis laicis interrogantibus, cuius rei gratia conuentum illum ingressus esset. Responsio. Dixit se nihil aliud, quam fidem suam professum esse contra Patres S. Pauli, qui ipsum hæreticum uocauerant. Præfectum verò & totum conuentum ipsum horratum, ut uicere secundum antiquas consuetudines viâ S. Thomæ cum Patriarcha suo, atque hac in re nihil esse periculi: item, se vnâ cum illis stetituisse, ordines ab Archiepiscopo Goensi, aut quouis alio Latino collatos, non esse validos, nisi à Babylonica potestate proficerentur: se verò Archiepiscopum Goensem, Archiepiscopum quidem, id est Prælatum, agnouisse, at non suum: item Patres S. Pauli vehementer contendere, ut in orationibus publicis Papæ nomen enunciatum, et se nescire an Cassanares id ratum haberent.

Interrogatio. An Archidiaconus in orationibus publicis Papam nominare recusauerit, & quare? An ipso consentiente nominaret Patriarcham hæretici aut schismatici? & quo titulo Patriarcham eoram ipso nominent, an tanquam Patriarcham Summo Pontifici

se subditum, an verò tanquam Prælatum vniuersalem, & secundum Christum immediatum? Responsio. Non solum recusauit, verum etiam restitit, atque acerbè tulit nostros ipsum hortantes, ut Papam nominaret, immo sese excusauit, quòd certò sciret, Ecclesiasticos suos nolle acquiescere. Mirum verò Ecclesiasticos nolle acquiescere, qui in rebus, quæ ipsos magis angunt, ei parère non recusant. Quid? quòd hoc quoque à multo tempore in aliquibus locis in more positum est, etiam Abrahamo adhuc viuente, & nemine resistente, quo postea defuncto, huius Archidiaconi auunculus, in oppido Carturto, cuidam Diacono Papam in litanis nominanti imperauit, ut Papæ nomine omisso, morem pristinum obseruaret. Qua de re Archidiaconus monitus nihil respondit, imò potius in conuentu quodam Angamalico decreto Malauarico, licèt occultè, statuit, ne quis Papam in orationibus nominaret. Cuius loco bis singulis diebus in orationibus publicis nominant Patriarcham Babylonicum, Simeonem defunctum, eumque schismaticum & hæreticum, quem lingua Syriaca Sæctum & Patriarcham totius Ecclesiæ vniuersalem nominant in libro quodam Syriaco, qui inscribitur liber Patrum; quo nomine intelligunt personam, quæ omnium dignitatum Ecclesiasticarum primas tenet, supra quam non est alius, nisi Christus Dominus. Hac quoque de re per sepe monitus est Archidiaconus, qui etiam bene meminit, Simeonem eundem esse, cuius iussu Abrahamus Angamalem venit, quem nimirum vt à Patriarcha schismatico missum, Iosephus tunc temporis Archiepiscopus Angamalenis, in Lustraniam vincitum relegauit.

His interrogatis, ac responsis euulgatis inter eos, quorum intererat, dici non potest, vt obstupuerint conuentus Vaipinensis fautores, postquam eis innotuit, quòd vulgò Archidiaconus de ipsis apud suos iactitabat. Id verò eos malè habebat, quòd Archidiaconus diceret, se præter Patres S. Pauli cõtradicentem habuisse neminem.

Nunc tempus est, vt ad Christianos S. Thomæ nostra redeat oratio. Archiepiscopus re cum nostris communicata, Archiepiscopum Angamalem visitare decreuit eo fine, vt sedem illam ad suscipiendum Prælatum de manu Summi Pontificis paratiorem redderet. At hostis humani generis cum hoc vñ, præcipuum huius in commodis remedium esse perspiceret, variis technis Archiepiscopo profectionem intercludere conatus est, dehortantibus hinc Religiosis, illinc sæcularibus, iisque non infimæ sortis hominibus; dicebant enim hac visitatione non solum honorem,

peronam, & vitam Archiepiscopi, verum etiam Rempublicam
 plam in periculum non dubium vocari. Hæc illi tanta pertinacia
 inculcabant, atque vrgebant, vt optimus Prælatus ad me scriberet,
 caelum & terram in ipsum coniurasse. Veruntamen omni
 ricularum contempto, visitationem singulari constanti
 prudentia coniuncta, præfente diuini numinis auxilio inco-
 promouit, perfecit. Archidiaconus post multas tergiversationes
 & versutias, ita vt parum abfuerit, quin a communione fidelium
 eijceretur, tandem ad cor rediens, se sub Apostolica sedis obedi-
 tia victurum pollicitus est. Multa in hac visitatione præstitit
 Archiepiscopus, quæ magnum ad animarum salutem momentum
 attulisse compertum est. Primum sacramenta, vt valide confer-
 tur, effecit: deinde libros Nestorianos, quorum maximus erat nu-
 merus, à sexcentis erroribus, & sententiis catholica fidei re-
 gnantibus, expurgandos curauit: quicquid Summi Pontificis au-
 premâ auctoritate impugnabat, deleri fecit. Postremo Parochos
 idoneos, qui nullibi penè reperiiebantur, diligenter conquisi-
 Ecclesiis præfecit. Media, quæ Archiepiscopum ad hunc finem
 consequendum maximè iuuerunt, hæc ferè fuerunt. Ipse per
 Ecclesias visitauit, Octoginta Paræcias instituit, Synodum di-
 cesanam indixit, ad quam Ecclesiasticos illius Archiepiscopi
 & nostros Sacerdotes solummodo iuxta antiquam consuetu-
 nem conuocauit, assistente Præfecto Cocinensi Antonio Noco-
 nia, & primariis ciuitatis, qui Regis Lusitaniæ nomine bonum
 Christianorum tutelam in se susceperunt. Quæ res quanto Re-
 giæ Maiestati emolumento sit futura, norunt, qui negotiant,
 quanti sit momenti, gentem in tota India lectissimam, a tempo-
 ribus B. Thomæ Christiano cultui deditam, tamque numerosam
 & potentem, vt armatos ad triginta millia in promptu habeat,
 cum Lusitanis vnire, ad Ecclesiæ Romanæ obedientiam reuo-
 care, & in fidem ditionemque Regis Catholici accipere. Ma-
 gno etiam fuit adiumento, animarum zelus & vita exemplum,
 quo optimus ille Prælatus nouem mensium spatio plus (re-
 stri affirmant) in animarum salute promouenda profecit, quam
 quotquot a B. Thomæ ad hæc vsque tempora illam sedem reuo-
 runt. Quam bene affectus sit erga nostri ordinis homines, qui
 in illa vinea laborarunt, indicant verba, quæ ex ipsius literis
 decerpsi. Quid mihi animi sit, inquit, post Cunalis & Mala-
 cæ infelices clades, V. P. astimandum reliquo. Benedictus Deus,
 qui nos his flagellis emendare dignatur. Visitatio illa momenta-
 ne oppi dō lassum reddidit. Sed memoria tenco, quod dicit
 Spiritus

Spiritus sanctus, Bene patientes erunt, vt annuntient. Quo in statu res illorum Christianorum reliquerim, & quæ gesta sint, Patres scripsisse puto, quæ ideo omitto. Vnum affirmo V. P. ego si istic hyemasset, actum fuisse de illis Ecclesiis; neque ego meæ conscientia consuluissem, si oues pro tempore meas, Pastoris & doctrinæ Catholicæ extremè indigentes, prodidisset, ac non potius doctrina sana imbuissem, sicut feci, & facio vnà cum Patribus Societatis, qui me comitantur. Peto etiam atque etiam, vt ipsi laborem hunc penè intolerabilem, quem in hac vinea colenda & propaganda sustinent, V. P. gratissimum esse intelligant. Profecto amor & caritas, qua omnia propter Deum alacriter sustinent, me illis non parum deuinxit, quippe qui sine illis nihil effecissem, ab illis subleuatus, laborum ac molestiarum vmbram quandam, quæ mihi tanquam tepido & imperfecto nonnunquam obuersabatur, facillè didici contemnere. Dominus illis præmium reddat in cælo, & illis V. P. benedictionem largam impertiat. Angamala Residentia cum omnium aprobatone instituta est, Nec dubitet V. P. quin in Residentiis montani huius tractus tota versetur Christianorum salus. Hactenus Archiepiscopus. Quod autem dicit de approbatione omnium in Residentia Angamalensi in ipsa Archiepiscopatus sede instituta, intelligit de voluntate Regulæ & Magnatum, qui se se huic Residentiæ extruendæ beneuolos exhibuerunt, & ipsi in omnibus his terris, per totam oram Malabaricam, Patrum Residentias & Ecclesias se exoptare significant. Neque verò ipsi Lusitani minore alacritate & studio huic vineæ antiquissimæ ad perfectum cultum reducendæ incumbebant. Emeruit in ea re singularis duorum Lusitanorum virtus. Quorum alter Rochus Mellus Pereira, qui Patribus se adiungens non solùm itineris comes, verùm etiam expensarum largitor eximius fuit, muneribus quoque & officiis in Regum illorum studio & gratia promerenda diligentissimus. Alter Antonius Guedes Morales, qui Vaipicoræ Collegium optima structura fundat, & iam pridem sua omnia Societati ad conuersionem gentium vir optimus consecrauit.

Collegium Malacense Sociorum numero auctum esse, ad V. P. anno superiore scripsi, idque non solùm ad tuendam domesticam disciplinam, sed etiam quòd inde ad vicina regna facilis sit trajetus. Acheni sanè & Sionis populi, etsi (vt à fide dignis accepimus) nostrorum aduentum penitus non repudiant, tamen in præsentia multa sunt, quæ omnium opinionem à spe fructus faciendi excludunt. At in regno Cambogiæ omnia paratiora esse intelligo.

Rex enim & populus nostros vltro inuitant. Faxit diuina bonitas vt, V. P. adiuuante, multi operarii ad hæc, & alia regna, ad fidem conuertenda opportunè mittantur. Quæ de hoc regno narrantur, spèq; nobis faciūt, ex sequentibus litteris V. P. cognoscentur.

EXEMPLVM LITTERARVM PATRIS EMANVELIS CARVALII MALACA,
Mense Ianuario, anno 1599.

Is litteris faciam certiore V. R. de noua missionè, quæ hoc anno ad Regnum Cambogiz Collegio Malacensi oblata est. Quamquam non dubito quin hoc idem & P. Rector, & P. Christophorus de Veiga, Maluccatum Visitator, pro suo usque officio præstiterit. Verùm cum ego in spè rennerim, me ex eorum numero futurum, quos V. R. ad ea loca destinatura, ea omnia, quæ dum Malaca resideo, de illarum regnum statu cognoui, quæque cum Legatis à Rege Cambogiz nupsis nuper acta sunt, paulo fufius exponere decreui.

Cambogia regnum est per amplum, quod promontorio Malacensi & Peguensium ac Bengalensium regnis opponitur & regione orientis, à septentrione habet Cauçi, nostris Cocincinam ab austro regnum Sionis, medium inter Cambogiam & Peguabidente alluitur mari. Flumen habet, quod instar Nilivæ regionem quotannis statis temporibus inundat, à nostris Cambogiz flumen dicitur. Ad regnum Cambogiz eadem fertur nauigatur, qua ad Sinas. Nam soluentibus à portu Malaca, & intra continentem recto cursu iter radentibus, ferè quinto decimo die nullo periculo ostium fluminis occurrit. Abundat regio ortu, pecore, capris, butyro, legumine: materiem habet ad vltimam aliciorum & nauigiorum admodum accommodatam, beuini magni copia, & alias merces non paucas. Aiunt, Cambogienfes olim potentia & incolarum numero vicinis nationibus præcellisse. Verò à multo tempore, ex quo inter eos & Regem Sionis bellum crastis, maximè verò à viginti annis elapsis, ab exercitu Sionensi multitudine cladibus confecti, valde imminuti sunt.

Vltra regnum Cambogiz, huius fluminis ortum versus alia natio gentis incultæ & barbaræ, quos Laos vocant, qui intra fluminis ripas, & lacus ingentes, quos flumen efficit, in caliculis lignis & magnis nauigiis vitam agunt. Protenditur enim hoc flumen ad mille & ducenta milliaria, adeò vt eius ortum Cambogiz